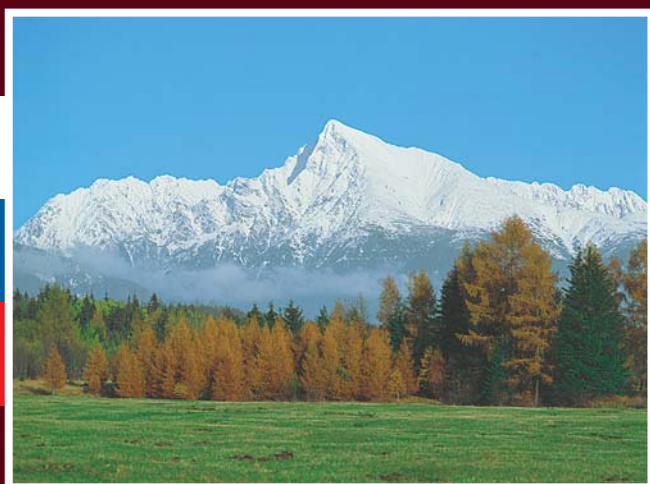

**Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky**

**SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 2011**

**Slovenská agentúra
životného prostredia**

MESTSKÉ A VIDIECKE ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

• PRIESTOROVÉ USPORIADANIE A FUNKČNÉ VYUŽÍVANIE ÚZEMIA

Kľúčové otázky a kľúčové zistenia

• Kľúčové otázky:

- Aké sú trendy v demografickom vývoji a urbanizácii?
- Aký je vývoj v štruktúre plôch na Slovensku?

• Kľúčové zistenia:

- V roku 2011 sa opäť zvýšil prirodzený prírastok obyvateľstva, napriek tomu podľa výsledkov sčítania obyvateľstva (2011) bol zaznamenaný v období 2001 – 2011 najnižší prírastok obyvateľov v celej histórii sčítaní na Slovensku. Pozitívom je pokračujúce zvyšovanie sa strednej dĺžky života. Z pohľadu stupňa urbanizácie klesol podiel mestského obyvateľstva na Slovensku z 56,9 % v roku 2000 na súčasných 54,4 %.
- V rámci vývoja štruktúry plôch v SR dochádza priebežne k prirodzenému presunu pôdy medzi poľnohospodárskymi a lesnými pozemkami (LP), pričom rok 2011 bol charakteristický ďalším ubúdaním poľnohospodárskej a ornej pôdy a nárastom LP.

Osídlenie a demografický vývoj

V máji 2011 prebehlo v SR sčítanie obyvateľov, domov a bytov. V porovnaní so sčítaním pred 10 rokmi sa počet obyvateľov zvýšil o 17 581. Zistený 0,33 - percentný prírastok obyvateľov v období 2001 – 2011 je najnižší v histórii sčítaní na Slovensku.

K **31.12.2011** mala SR **5 404 322 obyvateľov**. Prirodzený prírastok obyvateľstva dosiahol hodnotu **8 910** a bol o 1 945 osôb vyšší než v roku 2010. Zahraničnou migráciou získala SR prírastok 2 966 osôb, čo je v porovnaní s minulým rokom o 417 osôb menej. **Celkový prírastok** obyvateľstva dosiahol **11 876 osôb**, o 1 528 viacej ako v roku 2010. Podľa krajov žije naďalej najviac obyvateľov v Prešovskom a najmenej v Trnavskom kraji.

V demografickom vývoji v roku 2011 je najpozitívnejším prvkom pokračovanie zvyšovania sa strednej dĺžky života.

Tabuľka 79. Základné údaje o pohybe obyvateľstva v SR

Územie	Živonarodení	Zomrelí	Prirodzený prírastok (úbytok)	Sťahovanie prírastok (úbytok)	Celkový prírastok (úbytok)	Počet obyvateľov (k 31. 12. 2011)
Slovenská republika	60 813	51 903	8 910	2 966	11 876	5 404 322
Bratislavský kraj	7 787	5 718	2 069	4 537	6 606	606 537
Trnavský kraj	5 567	5 512	55	1 433	1 488	555 509
Trenčiansky kraj	5 907	5 751	156	- 424	- 268	594 186
Nitriansky kraj	6 667	7 574	- 907	160	- 747	689 564
Žilinský kraj	7 801	6 345	1 456	- 150	1 306	689 601
Banskobystrický kraj	6 697	6 884	- 187	- 676	- 863	660 128
Prešovský kraj	10 368	6 747	3 621	- 1 421	2 200	815 806
Košický kraj	10 019	7 372	2 647	- 493	2 154	792 991

Poznámka: Údaje roku 2011 zohľadňujú výsledky SODB 2011

Zdroj: ŠÚ SR

Najvýraznejší **pohyb obyvateľstva** v SR zaznamenal Bratislavský kraj s najvyšším celkovým prírastkom 6 606 obyvateľov, pričom najvyšší prirodzený prírastok mal opäť Prešovský kraj (3 621 obyvateľov). Najvyšší celkový úbytok – 863 obyvateľov mal v roku 2011 rovnako ako aj rok predtým Banskobystrický kraj, najvyšší prirodzený úbytok mal opäť Nitriansky kraj (– 907 obyvateľov).

Tabuľka 80. Štruktúra osídlenia v SR (k 31. 12. 2011)

Územie	Rozloha (km ²)	Počet obyvateľov na km ²	Počet samostatných obcí	Priem. počet obyvateľov na obec	Stupeň urbanizácie (%)	
					Mestské prostredie	Vidiecke prostredie
Bratislavský kraj	2 053	295	¹⁾ 73	8 309	81,15	18,85
Trnavský kraj	4 147	134	251	2 213	47,67	52,33
Trenčiansky kraj	4 502	132	276	2 153	56,24	43,76
Nitriansky kraj	6 344	109	354	1 948	46,03	53,97
Žilinský kraj	6 809	101	315	2 189	49,39	50,61
Banskobystrický kraj	9 454	70	516	1 279	53,30	46,70
Prešovský kraj	8 974	91	665	1 227	48,35	51,65
Košický kraj	6 754	117	²⁾ 440	1 802	55,74	44,26
Spolu	49 036	110	^{1) 2)} 2 890	1 870	54,4	45,6

^{1) 2)} bez mestských častí v Bratislave (17) a v Košiciach (22)

Zdroj: ŠÚ SR

Vývojové trendy v štruktúre plôch

Vývoj štruktúry plôch v SR bol v roku 2011 poznačený ďalším **ubúdaním poľnohospodárskej a ornej pôdy** v prospech lesných, nepoľnohospodárskych a nelesných pozemkov a nárastom lesných pozemkov. Úbytok poľnohospodárskej pôdy v roku 2011 (-3 479 ha) je oproti roku 2010 (-3 642 ha) menší o 163 ha. Úbytok ornej pôdy v roku 2011 (-980 ha) je oproti roku 2010 (-1 350 ha) menší o 370 ha. Prírastok lesných pozemkov v roku 2011 (1 086 ha) je oproti roku 2010 (2 407 ha) menší o 1 321 ha.

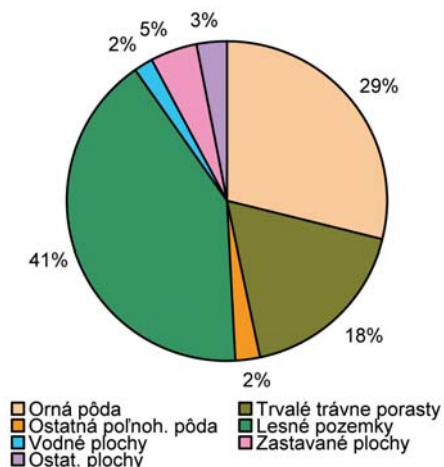

Tabuľka 81. Úhrnné druhy pozemkov podľa krajov k 31. 12. 2011 (ha)

Kraj	Orná pôda	Chmelnice	Vínice	Záhrady	Ovocné sady	Trvalé trávne porasty	Poľnoh. pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostatné plochy	Celková výmera
BA	72 961	-	4 529	4 578	787	9 288	92 143	75 054	5 787	16 332	15 952	205 268
TT	259 964	129	4 196	8 289	2 424	14 759	289 762	65 256	15 759	28 820	15 063	414 661
TN	97 552	352	83	8 115	2 531	75 448	184 081	221 564	6 369	23 713	14 470	450 197
NR	405 855	36	11 923	14 144	4 892	30 398	467 248	96 421	15 731	38 133	16 846	634 379
ZA	60 896	-	-	6 054	394	177 552	244 896	380 443	12 800	25 633	17 094	680 866
BB	165 624	-	3 332	11 051	1 864	232 798	414 669	464 156	7 958	33 465	25 189	945 437
PO	148 571	-	23	10 823	1 942	220 627	381 988	441 796	14 040	31 715	27 818	897 357
KE	204 229	-	2 911	13 508	2 025	113 353	336 025	267 645	16 321	34 157	21 300	675 448
Spolu	1 415 653	517	26 997	76 563	16 858	874 224	2 410 812	2 012 336	94 764	231 967	153 733	4 903 613

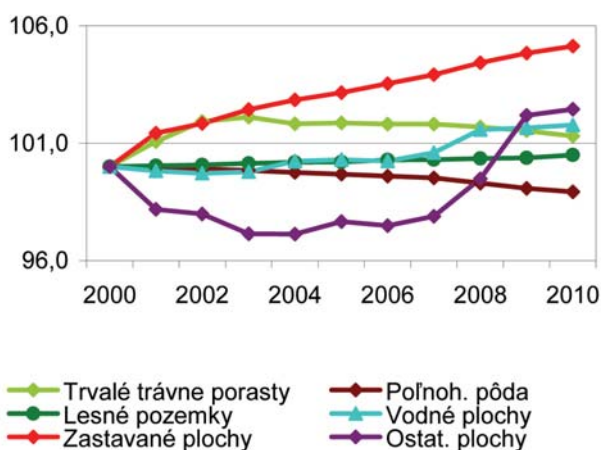
Zdroj: ÚGKK SR

Graf 45. Štruktúra plôch v SR (2011)

Zdroj: ÚGKK SR

Graf 46. Indexový vývoj v štruktúre plôch SR

Zdroj: ÚGKK SR

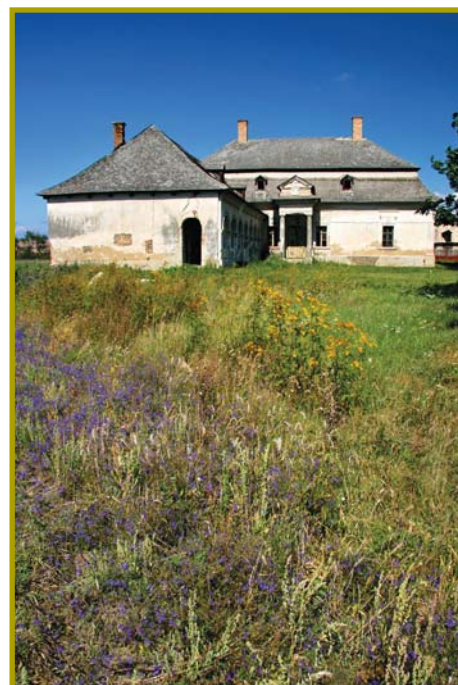
Územné plánovanie

V roku 2010 bol ukončený proces obstarania aktualizácie **Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001** (KURS 2001) podľa zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov a zároveň bol návrh posúdený ako strategický dokument s možným cezhraničným dopadom podľa zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Na úrovni regiónov majú všetky samosprávne kraje platné svoje územné plány, ktoré podľa potreby priebežne aktualizujú v súlade s ustanoveniami stavebného zákona.

Na úrovni obcí príslušným orgánom územného plánovania pre obstarávanie územných plánov obce a zóny je obec. Zo strany štátu bola od roku 2006 do roku 2011 každoročne poskytovaná obciam dotácia na spracovanie územnoplánovacích dokumentácií (ÚPD). Počet obcí, ktorým bola poskytnutá dotácia bol nasledovný:

• rok 2006	celkom 1 mil. Sk	(33 194 eur)	7 obcí
• rok 2007	celkom 1,9 mil. Sk	(63 068 eur)	16 obcí
• rok 2008	celkom 7 mil. Sk	(232 357 eur)	32 obcí
• rok 2009	celkom 7 mil. Sk	(232 357 eur)	36 obcí
• rok 2010	celkom	170 000 eur	24 obcí
• rok 2011	celkom	364 267 eur	45 obcí

Tabuľka 82. Stav územnoplánovacej dokumentácie podľa jednotlivých krajov

Kraj	Celkový počet obcí	Počet schválených územných plánov obcí a miest, ich zmien a doplnkov					
		2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bratislavský	73	7	14	12	13	10	15
Trnavský	251	20	41	65	56	40	27
Trenčiansky	276	11	18	28	12	16	18
Nitriansky	354	15	19	31	20	18	9
Banskobystrický	516	8	7	18	10	10	7
Žilinský	315	29	24	29	40	37	26
Prešovský	665	10	25	50	59	34	53
Košický	440	11	36	46	53	32	30
Spolu	2 890	111	184	279	263	197	185

Zdroj: MV SR

• VIDIECKE ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Kľúčové otázky a kľúčové zistenia

• Kľúčové otázky:

- Ako je zabezpečovaná starostlivosť o vidiecke životné prostredie?

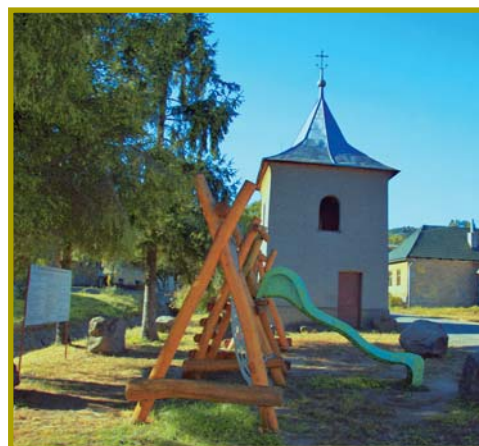
• Kľúčové zistenia:

- Zo všetkých sídel SR je 95,2 % dedín, pričom podiel obyvateľov na vidieku predstavuje 45,6 %. V roku 2011 sa realizoval už 14. cyklus Programu obnovy dediny, v rámci ktorého boli pridelené dotácie v celkovej výške 218 494 eur (14,19 % požadovaných dotácií) pre 60 subjektov. Na súťaži o Európsku cenu obnovy dediny v roku 2012 bude SR reprezentovať obec Oravská Lesná, víťaz národnej súťaže Dedina roka 2011.

Starostlivosť o vidiecke životné prostredie

Prírodné podmienky predurčujú SR k tomu, že časť obyvateľstva je a bude viazaná na vidiecke prostredie. Z 2 890 sídel je 2 752 dedín, t. j. 95,2 % a 138 miest, t. j. 4,8 %. Pomer medzi počtom obyvateľov v meste a na vidieku je 54,4 : 45,6 %, pričom vo vyspelých štátoch je tento pomer až 80 : 20 %.

Vo vedomí vidieka nachádza významné miesto obnova dediny. Myšlienky obnovy dediny spája vyspelá Európa s lepšou budúcnosťou vidieka na základe aktivizácie jeho vnútorných síl. Obnova dediny prináša vidieku nové kultúrne povedomie, vidiek si buduje svoju hrdosť a sebavedomie, obnova je myšlienkou občianskej aktivity vidieka, znamená obrodu jej vlastnej akcie schopnosti. Využíva domáci potenciál, koncentruje na priority a zároveň šetrí verejné prostriedky. Vedie cez množstvo malých krokov zveľaďujúcich a krásliacich prostredie. Krajsia dedina produkuje pocit hrdosti na svoj domov, je zárukou súdržnosti a spolupatričnosti v nej žijúcich občanov. Globálnym cieľom Programu obnovy dediny je udržať človeka na vidieku.

• Program obnovy dediny

Program obnovy dediny (POD) počas svojho 14-ročného fungovania preukázal, že je jedným z obľúbených a úspešných nástrojov rozvoja vidieka v štátoch vyspelej Európy, ktorý aplikujú štáty a regióny združené v Európskom pracovnom spoločenstve pre obnovu dediny a rozvoj vidieka (so sídlom vo Viedni) už viac ako 20 rokov. SR je členom tohto Spoločenstva prostredníctvom rezortu životného prostredia od roku 1997 a od roku 1998 sa realizuje tento program aj v SR.

POD je postavený na procese osvety a propagácie jeho cieľov, poradenstva v oblasti obnovy hmotného, prírodného a duchovného prostredia vo väzbe na programovacie a plánovacie procesy a monitoringu záujmu obcí, ako aj pozitívnych príkladov realizácie so zámerom ich ďalšieho šírenia cestou Školy obnovy dediny. Uvedené zabezpečuje v zmysle uznesenia vlády SR č. 222/1997 SAŽP v rámci svojej štatutárnej činnosti, ktorá cestou svojich poradcov a sekretariátu pre POD eviduje aj žiadosti obcí a vidieckych mikroregiónov o podporu, organizuje národnú súťaž Dedina roka a oficiálne zastupuje rezort v medzinárodných štruktúrach.

V POD je zakotvená okrem nepriamej podpory aj finančná forma podpory štátu – jedná sa o drobné dotácie o priemere niekoľko tisíc eur na jednu obec. V roku 2011 podpora POD dosiahla celkovú výšku 218 494 eur. Dotačné tituly boli upravené tak, aby zohľadňovali záujmy rezortu životného prostredia.

Tabuľka 83. Prehľad požadovaných dotácií v roku 2011

C8/štúdie, projektové dokumentácie a programy TUR*		C9/ drobné realizačné aktivity		C10/ osvetové a vzdelávacie aktivity		Kombinované požiadavky		Spolu podané požiadavky vrátane nespĺňajúcich formálne kritériá	
počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)
93	336 464	218	770 120	33	152 884	73	280 554	450	1 540 022

* TUR – trvalo udržateľný rozvoj

** MR – mikroregionálne združenie obcí

Zdroj: SAŽP

Tabuľka 84. Celkový prehľad pridelených dotácií v roku 2011

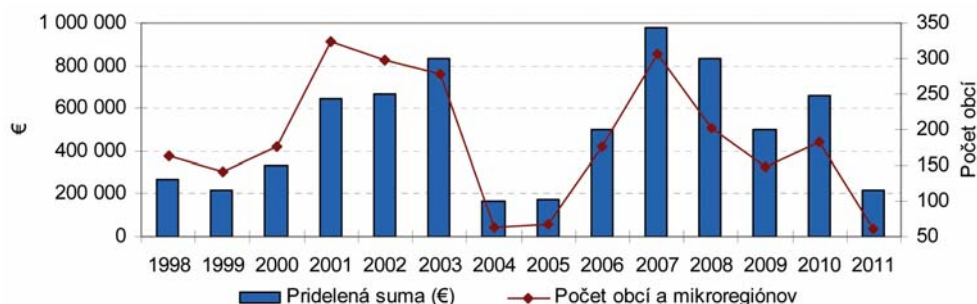
C8/štúdie, projektové dokumentácie a programy TUR*		C9/ drobné realizačné aktivity		C10/ osvetové a vzdelávacie aktivity		Kombinované požiadavky		Spolu všetky dotačné tituly	
počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)	počet obcí a MR**	požadovaná suma (€)
9	30 825	36	126 264	4	23 313	11	38 092	60	218 494

* TUR – trvalo udržateľný rozvoj, ** mikroregionálne združenia obcí

Zdroj: SAŽP

Celková priemerná dotácia na 1 žiadateľa bola 3 642 eur, % uspokojených žiadostí dosiahlo hodnotu 13,3.

Graf 47. Vývoj pridelených dotácií na POD za 14 rokov

Zdroj: SAŽP

• Súťaž Dedina roka

Od roku 1990 s dvojročnou pravidelnosťou vyhlasuje Európske pracovné spoločenstvo pre obnovu dediny a rozvoj vidieka (ARGE) súťaž o **Európsku cenu obnovy dediny**. SR ako člen tohto medzinárodného pracovného spoločenstva v roku 2002 prvýkrát vyslala svojho reprezentanta – víťaza národnej súťaže, ktorá u nás nesie názov **Dedina roka**. Bola to obec Soblahov z okresu Trenčín, v roku 2004 to bola obec Hrušov z okresu Veľký Krtíš ako víťaz súťaže Dedina roka 2003, v roku 2006 obec Vlachovo z okresu Rožňava ako Dedina roka 2005, v roku 2008 obec Liptovská Teplička z okresu Poprad ako Dedina roka 2007 a v roku 2010 obec Dobrá Niva, okres Zvolen ako Dedina roka 2009.

Vyhlasovateľmi súťaže sú MŽP SR, SAŽP, Spolok pre obnovu dediny (SPOD) a Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS).

Charakter kritérií a hodnotenie národnej súťaže Dedina roka sa vždy nesie v duchu motta európskej súťaže, pričom sa v prvom rade hodnotí ojedinelosť a originalita prístupov a myslenia obyvateľov a užívateľov v slovenskej dedine pri uskutočňovaní obnovy v rámci trvalo udržateľného rozvoja so zreteľom na zachovanie typických črt a svojej osobitosti.

Do súťaže sa v roku 2011 prihlásilo celkom 21 obcí z celého Slovenska, ktoré využili príležitosť prezentovať svoje úspechy, krásy a výnimočnosti slovenskej dediny.

Víťazom súťaže Dedina roka 2011 sa stala obec Oravská Lesná, okres Námestovo. V roku 2012 bude táto obec reprezentovať Slovensko v 12. ročníku európskej súťaže o Európsku cenu obnovy dediny.

Informácie ohľadom Programu obnovy dediny a súťaže Dedina roka je možné získať na web stránke www.obnovadediny.sk.

• MESTSKÉ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Kľúčové otázky a kľúčové zistenia

• Kľúčové otázky:

- Ako je zabezpečovaná starostlivosť o mestské životné prostredie?

• Kľúčové zistenia:

- V roku 2011 bolo v SR celkom 2 890 obcí, pričom štatút mesta má 138 z nich s podielom 54,4 % obyvateľov SR. Mestá sa zaoberajú kvalitou životného prostredia prostredníctvom rôznych programov. Najvýznamnejším je končiaci 6. environmentálny akčný program EÚ s Tematickou stratégiou pre životné prostredie v mestách, ktorá bude aktualizovaná v rámci 7. environmentálneho programu EÚ.
- V apríli 2011 sa konalo 23. zasadnutie riadiaceho výboru Programu OSN pre ľudské sídla UN Habitat. Prijaté rezolúcie sú záväzné aj pre SR, ktorá je signatárom UN Habitat.

Starostlivosť o mestské životné prostredie

Celosvetový trend naznačuje, že 21. storočie je **érou miest**. V Európskej únii 80 % všetkých občanov žije v mestských oblastiach, čo znamená, že štyria z piatich obyvateľov Európy žijú prevažne v mestách. Každoročne sa stane 60 miliónov ľudí novými obyvateľmi miest. Do roku 2050 bude žiť v mestských oblastiach takmer šesť miliárd ľudí.

Ak porovnáme údaje na základe sčítania obyvateľov, domov a bytov rokov 2001 a 2011, **podiel mestských obyvateľov Slovenska** za posledných 10 rokov **mierne klesol** na **54,4 %**. Napriek tomu je však stále vyšší ako podiel vidieckeho obyvateľstva. Vývoj urbanizácie (meraný podielom mestského obyvateľstva k celkovému počtu obyvateľov) je ale v porovnaní s vyspelými európskymi krajinami pomalší.

Mestá v súčasnosti čelia viacerým environmentálnym problémom, ktoré najviac ovplyvňujú zdravie obyvateľov ako sú znečistenie ovzdušia, vysoká hustota dopravy a dopravné zápchy, vysoká hladina vonkajšieho hluku, tvorba odpadu a odpadových vôd atď. Príčinou týchto problémov sú aj zmeny v životnom štýle obyvateľov (rast osobnej automobilovej dopravy, zvyšovanie počtu jednočlenných domácností, rast spotreby zdrojov na osobu) a demografické zmeny. Environmentálne problémy v mestskom prostredí zväčša pôsobia synergicky, pretože ich príčiny navzájom súvisia. Problémy týkajúce sa nízkej kvality miest sú často spojené so súvisiacimi sociálno-ekonomickými problémami.

V dôsledku uvedených príčin vzniklo v Európe viacero iniciatív a prijalo sa viacero dokumentov, ktoré riešia problematiku mestského prostredia.

• Tematická stratégia pre životné prostredie v mestách

V roku 2004 Európska komisia prijala Oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu o **Tematickej stratégii pre životné prostredie v mestách**. Cieľom stratégie je prispieť k zlepšeniu kvality životného prostredia v mestách vo všetkých oblastiach života človeka. Znížiť úroveň znečistenia a celkové škodlivé vplyvy na človeka a na životné prostredie.

V roku 2011 boli prehodnotené výsledky 6. EAP EÚ (Environmentálneho akčného programu EÚ), ktoré potvrdzujú naliehavú potrebu riešiť problémy zhoršovania stavu životného prostredia miest. V EK vznikli **odporúčania pre tvorbu 7. EAP** s dôrazom na prioritné oblasti: životné prostredie a zdravie, kvalita života, prírodné zdroje a odpady a výzvy pre národné a regionálne ministerstvá a agentúry životného prostredia, aby za účasti zástupcov miestnych a regionálnych orgánov vypracovali usmerňujúce dokumenty, vrátane návrhov nástrojov, štandardov a vzorov postupov, ktoré budú miestne a regionálne orgány používať. Pripomínajú, že politika v oblasti životného prostredia musí byť integrovaná vo všetkých oblastiach politiky, čo sa nedá dosiahnuť iba špecificky zameranými právnymi predpismi. V 7. EAP musí byť dosiahnutý jasný mestský rozmer a mechanizmus na zapojenie a posilnenie postavenia miest.

Rozpracovaná **aktualizácia** Národného implemenčného plánu Tematickej stratégie pre životné prostredie v mestách SR pružne a iniciatívne reaguje na nové úlohy vyplývajúce z medzinárodných dohôd. Podporuje integrovaný prístup k záchrane environmentu zo strany orgánov miestnej správy a prijatie zodpovednosti za aktívny prístup k starostlivosti o mestá, čoho výsledkom by malo byť zlepšenie životného prostredia a zdravia obyvateľov miest.

• UN Habitat

Ďalšou medzinárodnou iniciatívou v oblasti podpory kvality života v mestách je **Program OSN pre ľudské sídla UN Habitat**, ktorému Valné zhromaždenie udelilo mandát podporovať sociálny a environmentálny trvalo udržateľný rozvoj miest, s cieľom

vytvoríť adekvátne prístrešie pre všetkých.

V roku 2011 pokračoval riadnym 23. zasadnutím riadiaceho výboru Programu OSN pre ľudské sídla (UN Habitat), ktoré sa uskutočnilo 11. - 15. apríla 2011 v sídle OSN Habitat v Nairobi (Keňa). Na základe tohto stretnutia boli prijaté rezolúcie (uznesenia) vyzdvihujúce a potvrdzujúce

- nevyhnutnú úlohu miest v podpore energeticky efektívneho a udržateľného vývoja cez vhodnejšie urbánne plánovanie, manažmentové a stavebné praktiky, spolu s potrebnými investíciami, vedúcimi k redukcii emisií skleníkových plynov,
- podporu mestskej mládeže cez program OSN o ľudskom osídlení, v integrácii s Programom posilňovania mladých vo všetkých problémoch spojených so životom mládeže v mestách. Zakomponovaním zistení Výskumnej siete mestskej mládeže a Globálnej podpory mladých, do všetkých operačných a normatívnych programov programu OSN o ľudskom osídlení, nevynímajúc ani jeho globálne správy.

SR sa aktívne zúčastňuje programu UN Habitat na základe záväzného prihlásenia, z tohto dôvodu je povinná prijať a rozpracovať uznesenia z 23. zasadnutia riadiaceho výboru. Prijaté rezolúcie sa zapracúvajú do dokumentu **Národný akčný plán rozvoja osídlenia a bývania v SR**. Monitorovaním, koordináciou a zapracovaním agendy Habitat v SR sa zaoberá Národný výbor Habitat v SR, ktorý bol zriadený rozhodnutím MŽP SR.

Zeleň v sídlach

Medzi základné funkcie mestskej zelene patrí hygienicko/zdravotná (úprava mikroklimy v meste - zahŕňa i znižovanie teploty, tienenie korunami stromov, zvyšovanie vlhkosti vzduchu, znižovanie rýchlosti vetra, filtračné účinky zelene, znižovanie hladiny hluku v mestskom prostredí), ale aj funkcia psychologická, estetická, rekreačná a mnohé ďalšie.

Tabuľka 85. Výmera zelene SR podľa krajov (2010)

Kraj	Verejná zeleň (ha)		z toho parková (ha)		Zeleň na obyvateľa (m ²)	
	Mestá a obce	z toho mestá	Mestá a obce	z toho mestá	Mestá a obce	z toho mestá
BA	1 078	888	263	181	17	17
TT	1 521	865	375	134	27	32
TN	1 307	956	343	203	22	28
NR	2 052	1 043	590	174	29	32
ZA	1 059	757	273	145	15	22
BB	1 481	880	405	203	23	25
PR	1 340	847	373	197	17	21
KE	1 642	1 010	471	187	21	23
Spolu	11 480	8 325	3 093	1 424	21	24

Zdroj: ŠÚ SR

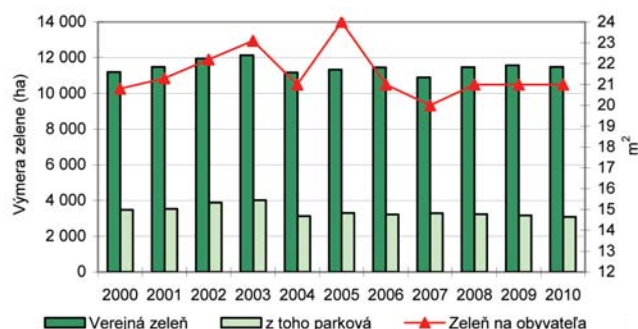
K roku 2010 dosiahla výmera zelene v mestách a obciach SR **11 480 ha**, čo je o 90 ha menej ako v roku 2009. Z toho parková zeleň činila 26,9 %. V prepočte na obyvateľa predstavuje verejná zeleň **21 m²**. Najvyššia výmera verejnej zelene je v Nitrianskom kraji (aj v prepočte na obyvateľa), najmenšia je v Žilinskom kraji.

Tabuľka 86. Vývoj výmery verejnej zelene v SR

	Verejná zeleň (ha)	z toho parková (ha)	Zeleň (m ² /obyvateľa)
2000	11 200	3 481	20,8
2001	11 474	3 528	21,3
2002	11 955	3 888	22,2
2003	12 144	4 017	23,1
2004	11 150	3 129	21,0
2005	11 334	3 308	24,0
2006	11 449	3 228	21,0
2007	10 904	3 295	20,0
2008	11 471	3 243	21,0
2009	11 570	3 167	21,0
2010	11 480	3 093	21,0

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 48. Vývoj zelene v SR

Zdroj: ŠÚ SR

• HODNOTOVÁ DIFERENCIÁCIA, OCHRANA A TVORBA KRAJINY

Kľúčové otázky a kľúčové zistenia

• Kľúčové otázky:

- Ako je zabezpečovaná ochrana a starostlivosť o krajinu a jej hodnoty?

• Kľúčové zistenia:

- V roku 2011 sa SR prvýkrát zapojila do udeľovania Ceny Rady Európy za krajinu v rámci zmluvných strán EDoK, kde bola nominovaná nadácia Ekopolis, laureát prvého ročníka Ceny SR za krajinu z roku 2010. Ekopolis v Štrasburgu úspešne reprezentoval SR a získal za „Projekt trvalej starostlivosti o krajinu prostredníctvom grantových programov Nadácie Ekopolis“ špeciálne ocenenie medzinárodnej poroty Landscape Award of the Council of Europe 2011.
- V roku 2011 prevzala SR predsedníctvo Karpatského dohovoru od Rumunskej republiky na 3. konferencii zmluvných krajín Karpatského dohovoru (COP3) v Bratislave. Cieľom konferencie bolo o.i. zabezpečiť regionálnu implementáciu Karpatského dohovoru, koordinovať prípravu a schválenie súvisiaceho Protokolu o trvalo udržateľnom cestovnom ruchu a Protokolu o trvalo udržateľnom obhospodarovaní lesov.
- Dlhodobo je pozorovaný kontinuálny nárast počtu národných kultúrnych pamiatok (oproti roku 2000 o 19 %), kde vo veľkej miere prevažuje podiel pamiatok architektúry. Mierny nárast bol zaznamenaný aj pri počte huteľných KP, z ktorých je 98 % sakrálneho charakteru. Podiel štátu ako vlastníka pamiatok klesol postupne z 36 % v roku 1989 na 15 % v roku 2000 a 9 % v roku 2011. Stavebno-technický stav pamiatok sa podarilo vďaka grantovým programom čiastočne stabilizovať a v roku 2011 bolo takmer 69 % pamiatkového fondu v uspokojivom stave.
- V roku 2011 schválila Vláda SR *Koncepciu ochrany pamiatkového fondu*, ktorá od nadobudnutia účinnosti zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu predstavuje prvý koncepčný materiál pre oblasť ochrany a obnovy kultúrnych pamiatok, pamiatkových území, archeologických nálezov a archeologických nálezísk.
- SR sa podieľa aj na ochrane svetového dedičstva v rámci Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva pod záštitou UNESCO, pričom k roku 2011 je v Zozname svetového dedičstva zapísaných sedem lokalít SR a ďalších sedem lokalít je na zápis do Zoznamu navrhovaných.
- K roku 2011 boli na území SR manažované 3 územia národných geoparkov - Banskobystrický geopark, Banskoštiavnický geopark a Novohradský geopark, ktorý sa stal v apríli 2010 37. členom Siete európskych geoparkov a 66. členom Siete globálnych geoparkov pod patronátom UNESCO.

Hodnotová diferenciácia krajiny a krajinná diverzita

V zmysle Európskeho dohovoru o krajine (EDoK) je významnou potrebou pre celú Európu **zachovať rozmanitosť európskych krajín** ako hodnôt spoločného prírodného a kultúrneho dedičstva. Súčasné európske trendy sa sústreďujú na **hodnotovo-významové vlastnosti krajiny** a zachovanie tých charakteristických črt krajín, ktoré ich reprezentujú a sú výsledkom prírodného a historického vývoja.

Krajina sa stala dôsledkom trvalého dynamického procesu **obrazom pôsobenia človeka**, ktorý cieľavedome upravuje svoj životný priestor, čím postupne mení krajinu tak globálne, ako aj v detailoch. V historickom priereze sa krajina dedí z generácie na generáciu a stáva sa tak **kultúrnym dedičstvom** ľudstva. **Definovanie hodnoty krajiny** na základe integrovaného prístupu ku krajine by malo byť prvým predpokladom v plánovacích procesoch (v plánovacej a rozhodovacej praxi) na zabezpečenie ochrany charakteristického vzhľadu krajiny a zvyšovanie kvality súčasného stavu sídelného a krajinného prostredia.

Krajina sa hodnotí ako integrovaný celok, ktorý má svoj **vonkajší vzhľad** a svoju **vnútornú hodnotu**. Vonkajší vzhľad krajiny predstavuje krajinný obraz, do ktorého sa premieta usporiadanie tvarov reliéfu, štruktúr krajinnnej pokrývky a priestorových objektov. Prírodnú, kultúrnu a historickú hodnotu krajiny reprezentuje krajinný ráz.

V krajine prebiehajú **neustále procesy zmeny**. Jej vzhľad sa mení hlavne v závislosti od hospodárskych aktivít človeka, čím sa menia tradičné typy krajín a usporiadanie zložiek štruktúry krajinnnej pokrývky. Krajine hrozí zánik jej charakteristických črt, ktoré ju historicky formovali, predovšetkým zánik historických krajinných štruktúr a špecifických foriem obhospodarovania. Dochádza k sceľovaniu pozemkov týkajúceho sa najmä trvalých trávnych porastov (homogenizácia krajiny), ako aj k sukcesnému drevinovému zárastu neobhospodarovaných plôch.

Pre definovanie hodnoty našej krajiny z hľadiska európskeho kontextu je nevyhnutné identifikovať neopakovateľné, špecifické črty krajiny vyplývajúce z prírodných a kultúrno-historických daností a následne im komparatívnou metódou prisúdiť prostredníctvom valorizačných kritérií výnimočnosť a význam (národný, európsky, svetový).

V SR bola spracovaná **Metodika identifikácie a hodnotenia charakteristického vzhľadu krajiny**, ktorá sa formovala na SAŽP v spolupráci s Katedrou plánovania a tvorby krajiny Fakulty ekológie a environmentalistiky Technickej univerzity vo Zvolene a MŽP SR (Jančura, P., Bohálová, I., Slámová, M., Mišíková, P., 2010). Metodika bola schválená na operatívnej porade ministra ŽP SR a zverejnená vo vestníku MŽP SR.

Európsky dohovor o krajine

Európsky dohovor o krajine (EDoK) je dohovor Rady Európy, ktorého cieľom je ochrana, manažment a plánovanie krajiny a organizovanie európskej spolupráce v tejto oblasti.

Na podpis a ratifikáciu bol dohovor členskými krajinami Rady Európy otvorený dňa 20. októbra 2000 vo Florencii. **Do platnosti** vstúpil po jeho ratifikácii desiatimi krajinami 1. marca 2004. K 31. 12. 2011 k dohovoru pristúpilo 39 krajín, 32 krajín ho ratifikovalo a v platnosti je v 31 členských krajinách Rady Európy.

Vláda SR svojím uznesením č. 201 zo 16. marca 2005 vyslovila súhlas s podpisom EDoK. Dohovor bol podpísaný 30. mája 2005, jeho ratifikácia prebehla 9. augusta 2005. Dohovor začal **v SR platiť 1. decembra 2005**. Európskym dohovorom o krajine členské štáty ustanovili nástroj zameraný na dosiahnutie udržateľného rozvoja, založeného na vyvážených a harmonických vzťahoch medzi sociálnymi potrebami, hospodárskou činnosťou a životným prostredím.

MŽP SR je kompetentným orgánom pre koordináciu, riadenie plnenia záväzkov a koordinovanie spolupráce s dotknutými rezortmi v rámci implementácie EDoK v SR. **Výkonnou zložkou** za rezort MŽP SR v procese implementácie dohovoru je **SAŽP**.

Vyhodnotenie implementácie Európskeho dohovoru o krajine v roku 2011

Podpora implementácie EDoK bola v roku 2011 zabezpečená prostredníctvom vytvárania priaznivých podmienok pre inštitucionálnu podporu a legislatívne zabezpečenie implementácie dohovoru, zabezpečenie kontinuálnej propagácie, vzdelávania a výchovy v oblasti starostlivosti o krajinu, podpory národnej a medzinárodnej spolupráce, aplikovaného výskumu v oblasti hodnotenia krajiny, monitoringu a manažmentu nominácie zástupcu SR v Cene Rady Európy za krajinu.

V zmysle článku 11 EDoK sa v rámci zmluvných strán udeľuje **Cena Rady Európy za krajinu**. SR sa prvýkrát zapojila do udeľovania tejto ceny **v roku 2011** a nominovaný bol na ňu prostredníctvom stálej misie SR pri Rade Európy v Štrasburgu laureát prvého ročníka Ceny SR za krajinu, ktorá sa uskutočnila v roku 2010 – **nadácia Ekopolis**. Do druhého ročníka Ceny Rady Európy za krajinu bolo celkovo nominovaných 14 projektov. Ekopolis úspešne reprezentoval SR začiatkom mája 2011 v Štrasburgu a získal za „Projekt trvalej starostlivosti o krajinu prostredníctvom grantových programov Nadácie Ekopolis“ **špeciálne ocenenie** medzinárodnej poroty Landscape Award of the Council of Europe 2011. SR prostredníctvom svojho kandidáta prezentovala vlastné príklady a formy starostlivosti o krajinu na európskej úrovni v rámci implementácie EDoK.

Cena SR za krajinu sa udeľuje v dvojiročnom cykle, pričom druhý ročník bude vyhlásený v roku 2012. Cieľom ceny je oceniť významné aktivity smerujúce ku kvalitnému a udržateľnému manažmentu krajiny. Cena je motivačným nástrojom pre podporu starostlivosti o všetky typy krajiny a ocenením príkladných snáh o dosiahnutie naplnenia spoločných cieľov v procese implementácie EDoK.

V rámci podpory EDoK a výmeny poznatkov v procese starostlivosti o krajinu v SR sa uskutočnilo viacero odborných konferencií a seminárov.

Dňa 1. 12. 2011 sa uskutočnil 15. ročník **konferencie „KRAJINA - ČLOVEK - KULTÚRA“**, ktorý bol venovaný prezentácii konkrétnych aktivít starostlivosti o krajinu ako súčasť implementácie EDoK v SR, skúsenostiam a aktuálnym problémom ochrany prírody a starostlivosti o krajinu, hľadaniu nových východísk pre integráciu týchto záujmov. Podujatie organizované MŽP SR a SAŽP bolo súčasťou medzinárodnej konferencie „*Praktické a formálne otázky súčinnosti ochrany prírody a starostlivosti o krajinu*“.

V dňoch 7. – 8. septembra 2011 sa uskutočnila v Dudinciach **medzinárodná konferencia** o neznámych atribútoch a atrakciách krajiny, ktoré vytvárajú podmienky pre efektívny cestovný ruch s názvom **Šanca pre neznáme krajiny**. Hlavným organizátorom konferencie bola Fakulta ekológie a environmentalistiky Technickej univerzity vo Zvolene v spolupráci so SAŽP a samosprávami. Na podujatie nadväzoval medzinárodný seminár „Krajina v krajine“ určený špecialistom na hodnoty krajiny a krajinný ráz z ČR a SR, ktorý sa konal 8.- 9. septembra 2011 v Lišove.

Rámcový dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát

Rámcový dohovor o ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát (tzv. **Karpatský dohovor**) bol prijatý a podpísaný siedmimi stredo- a východoeurópskymi a východoeurópskymi krajinami (Česko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Srbsko, Slovensko a Ukrajina) v máji 2003 v Kyjeve a do platnosti vstúpil v roku 2006. **Cieľom** dohovoru je zabezpečiť spoluprácu jednotlivých zmluvných strán a komplexný prístup pri ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji Karpát. Dohovor je chápaný ako nástroj, ktorý má podporovať zlepšenie kvality života, posilnenie miestnej ekonomiky a komunity, chrániť prírodné hodnoty a kultúrne dedičstvo. Je jediným viacúrovňovým riadiacim mechanizmom pokrývajúcim celú karpatskú oblasť a druhým subregionálnym režimom založeným na zmluve na ochranu horského regiónu na celom svete. Dočasný sekretariát Karpatského dohovoru (ISCC) je od roku 2004 spravovaný Programom OSN pre životné prostredie so sídlom vo Viedni, ktorého hosťiteľom je Rakúsko.

V roku 2011 prevzala **SR predsedníctvo Karpatského dohovoru** od Rumunskej republiky na **3. konferencii zmluvných krajín Karpatského dohovoru (COP3)**, ktorá sa dňoch 25. až 27. mája 2011 v Bratislave.

SR ako predsedajúca krajina počas svojho predsedníctva do konania COP4 v roku 2014 v ČR prijala záväzok, že zabezpečí v spolupráci s Dočasným sekretariátom Karpatského dohovoru vo Viedni rokovania Implementačného výboru Karpatského dohovoru

s cieľom uzavrieť rokovania o umiestnení Stáleho sekretariátu Karpatského dohovoru, koordinovať priebeh ratifikačného procesu Protokolu o trvalo udržateľnom obhospodarovaní lesov a Protokolu o trvalo udržateľnom cestovnom ruchu a bude sa podieľať na ich implementácii a realizácii projektov BIOREGIO a ACCESS2MOUNTAIN, tak ako to vyplýva zo záverov COP3 a premietne tieto úlohy aj do Aktualizovanej národnej stratégie ochrany biodiverzity pre roky 2012 – 2020.

Pamiatkový fond

Základ **historických sídelných štruktúr** v krajine predstavujú **nehnutel'né kultúrne pamiatky**. V roku 2011 oproti roku 2010 došlo opäť k nárastu celkového počtu nehnuteľných (i hnutel'ných) kultúrnych pamiatok.

Tabuľka 87. Vývoj štruktúry nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (NKP) podľa druhov

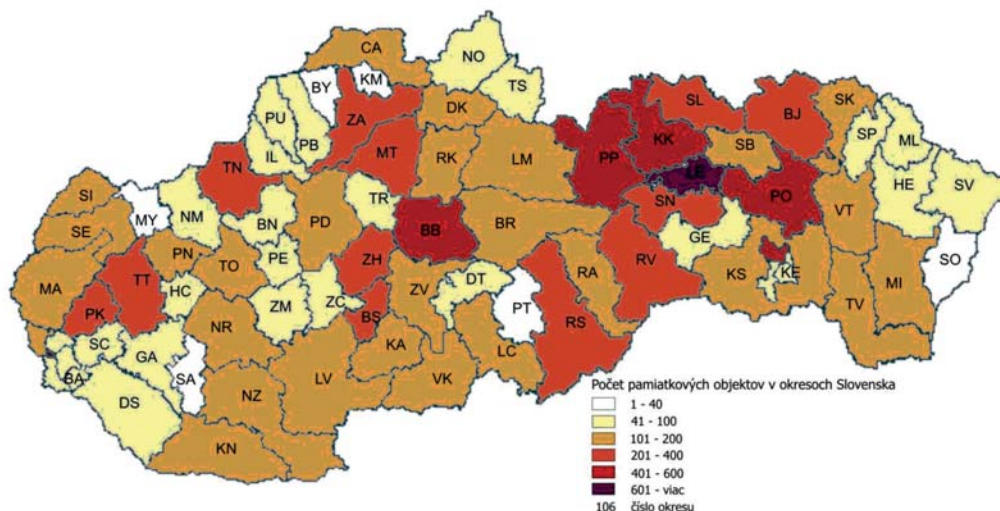
Druhové členenie KP*	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pamiatky architektúry	7 738	7 799	7 802	8 069	8 092	8 408	8 927
Pamiatky archeológie	360	368	369	376	393	407	408
Pamiatky histórie	1 386	1 382	1380	1394	1 401	1 399	1 164
Pamiatky historickej zelene	340	341	344	344	373	382	409
Pamiatky ľudovej architektúry	1 833	1 823	1 821	1 902	2 055	2 099	2 197
Pamiatky technické	454	484	496	500	526	520	593
Pamiatky výtvarné	1 005	1 015	1 007	1 367	1 506	1603	1 379
Spolu	13 116	13 212	13 228	13 952	14 346	14 818	15 077

* Uvádza sa počet pamiatkových objektov, z ktorých pozostávajú NKP.

Zdroj: PÚ SR

K 31. 12. 2011 bolo evidovaných na Slovensku 9 746 **nehnutel'ných národných kultúrnych pamiatok**, ktoré sú zložené z **15 077 pamiatkových objektov** a **14 704 hnutel'ných národných kultúrnych pamiatok** (z čoho je 98 % sakrálneho charakteru), ktoré sú zložené z **32 892 pamiatkových predmetov**.

Mapa 17. Prehľad počtu pamiatkových objektov podľa okresov Slovenska

Zdroj: PÚ SR

Podľa literárnych prameňov bolo na Slovensku asi 300 **hradov**. V súčasnosti z 9 746 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok je 109 **hradov a zámkov** a 438 **kaštieľov**. V rámci **pamiatkových objektov** tvoriacich NKP sa k roku 2011 eviduje:

- 569 kaštieľov a kúrií
- 109 hradov
- 68 kláštorov
- 1 587 kostolov
- 938 ľudových domov
- 2 371 meštianskych domov
- 230 palácov a vil
- 12 pricestných plastík a križov
- 484 pamätných tabúľ a pamätných miest

K roku 2011 bolo na Slovensku podľa katalógu PÚ SR **nevyužitých** 1 082 kultúrnych pamiatok.

Tabuľka 88. Vývoj počtu hnuiteľných národných kultúrnych pamiatok

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011
Hnuiteľné národné kultúrne pamiatky	14 582	14 355	14 363	14 437	14 493	14 654	14 704

Zdroj: PÚ SR

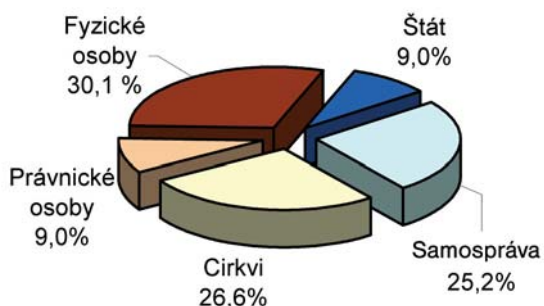
Tabuľka 89. Právna ochrana národných kultúrnych pamiatok v SR

NKP	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vyhlásené	100	58	36	140	150	81	96
Zrušené	48	17	7	75	35	42	63

Zdroj: PÚ SR

Vývoj **vlastnickej formy** vlastníkov pamiatok verne odráža spoločenské zmeny a reformy. Podiel štátu klesol postupne z 36 % v roku 1989 na 9 % v roku 2011. Medziročne k významným rozdielom nedošlo, zmeny vo všetkých sledovaných oblastiach sú menej ako 0,5 %.

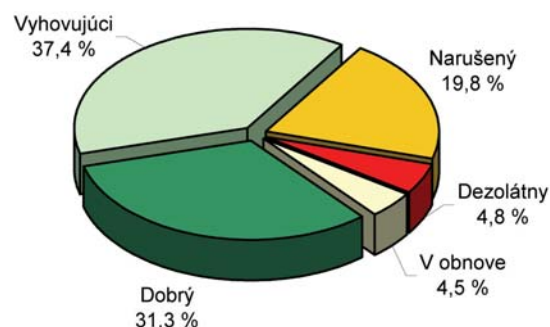
Graf 49. Vlastnícka forma nehnuteľných NKP v roku 2011

Zdroj: PÚ SR

Graf 50. Stavebno-technický stav nehnuteľných NKP v roku 2011

(uvádza sa % pamiatkových objektov, z ktorých pozostávajú NKP)

Zdroj: PÚ SR

Stavebno-technický stav nehnuteľných NKP sa medziročne mierne upravil v prospech kvality objektov, takmer o 1 % klesol počet dezolátnych stavieb a o pol percenta vzrástol dobrý stavebno-technický stav, pričom počet objektov v obnove je približne rovnaký, čomu určite napomáha štátna forma dotácie.

Okrem ochrany pamiatok – objektov ako solitérov je pamiatkový fond **chránený aj plošne** v pamiatkových územiach: pamiatkových rezerváciách (PR) a pamiatkových zónach (PZ).

Tabuľka 90. Historické sídelné štruktúry v SR

Historické sídelné štruktúry	2010	2011
Mestské pamiatkové rezervácie	18	18
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	10	10
Pamiatkovo chránené parky (HZ) - súčasť PR a PZ	70	72
Pamiatkové zóny	83	83

Zdroj: PÚ SR

Vyhlásené boli 2 pamiatkovo chránené parky (mestský park Piešťany a mestský park Brezno) a 1 pamiatková zóna (mestská zóna Vrbov, okres Kežmarok). **Zrušená** bola 1 pamiatková zóna (mestská zóna Bojnica, okres Prievidza).

Tabuľka 91. Mestské pamiatkové rezervácie (MPR)

Historické sídelné štruktúry		
Mestské pamiatkové rezervácie	Vyhlásenie	Počet KP
1. Banská Bystrica	18.5.1955	200
2. Banská Štiavnica	11.6.1950	191
3. Bardejov	11.6.1950	131
4. Bratislava	5.10.1954	264
5. Kežmarok	11.6.1950	256
6. Košice	2.2.1983	500
7. Kremnica	11.6.1950	116
8. Levoča	11.6.1950	339
9. Nitra	21.1.1981	23
10. Podolíneč	11.6.1991	63
11. Prešov	11.6.1950	257
12. Spišská Kapitula	11.6.1950	24
13. Poprad - Sp. Sobota	11.6.1950	89
14. Svätý Jur	23.5.1990	26
15. Štiavnické Bane	15.8.1995	20
16. Trenčín	11.9.1987	112
17. Trnava	11.9.1987	139
18. Žilina	11.9.1987	58

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 92. Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry (PRLA)

Historické sídelné štruktúry		
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	Vyhlasenie	Počet KP
1. Brhlovce	14. 9. 1983	25
2. Čičmany	26. 1. 1977	36
3. Osturňa	3. 10. 1981	135
4. Plavecký Peter	23. 5. 1990	28
5. Podbiel	14. 9. 1977	56
6. Sebechleby	21. 1. 1981	89
7. Špania Dolina	10. 1. 1979	83
8. Veľké Leváre	21. 1. 1981	25
9. Vlkolíneec	26. 1. 1977	73
10. Ždiar	14. 9. 1977	183

Zdroj: PÚ SR

V oblasti **prezentácie pamiatkového fondu** sa realizoval tradičný projekt **Dni európskeho kultúrneho dedičstva** (DEKD). Ich témou v roku 2011 boli *Hodnoty kultúrneho dedičstva* pre spoločnosť. Otváracie podujatia sa uskutočnili v dňoch 8. a 9. septembra v Bardejove, ktorého historické jadro a židovské suburbium sú zapísané v Zozname svetového dedičstva UNESCO. Sprievodné akcie DEKD sa následne konali počas septembra na celom Slovensku.

Tabuľka 93. Príspevky MK SR na obnovu národných kultúrnych pamiatok z programu "Obnovme si svoj dom"

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet projektov	323	513	389	370	396	317	451
Celková výška grantov (€)	3 141 738	3 861 615	3 640 510	5 413 978	11 062 751	4 637 615	4 701 579

Zdroj: PÚ SR

Svetové dedičstvo

Svetové dedičstvo predstavuje jedinečnú hodnotu, ktorá presahuje národné hranice a je dôležitá pre súčasné a budúce generácie celého ľudstva. Jeho permanentná ochrana má najvyššiu dôležitosť u medzinárodnej komunity ako celku. Vyvrcholením úsilia pri vytváraní ochrany kultúrneho a prírodného dedičstva bolo prijatie **Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva** na generálnej konferencii UNESCO v Paríži v roku 1972, ku ktorému Československo pristúpilo až 15. 11. 1990.

• Lokality zapísané do Zoznamu svetového dedičstva

Zoznam svetového dedičstva obsahuje **962 lokalít** celého sveta (z toho 745 kultúrnych, 188 prírodných a 29 zmiešaných lokalít) zo **157 členských štátov** Dohovoru, pričom bol zatiaľ ratifikovaný 190 štátmi.

V rámci SR bolo do roku 2012 zapísaných do Zoznam svetového dedičstva **sedem lokalít**. Sú to:

v rámci kultúrneho dedičstva

- Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry **Vlkolíneec**, miestna časť Ružomberka, aj s ochranným pásmom (Cartagena, 1993)
- **Levoča, Spišský hrad a súvisiace kultúrne pamiatky okolia** (Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, kostol sv. Ducha v Žehre), (Cartagena, 1993); rozšírenie o územie pamiatkovej rezervácie Levoča - historické jadro Levoče a dielo Majstra Pavla v roku 2009, vrátane ochranného pásma
- **Banská Štiavnica s technickými pamiatkami jej okolia** (Banská Štiavnica, Hodruša -Hámre, Štiavnické Bane, Banská Belá, Voznica, Vyhne, Banský Studenec, Počúvadlo, Kopanica, Kysihýbel, Antol, Ilija; najmä 23 vodných nádrží - tajchov), (Cartagena, 1993)

Tabuľka 94. Porovnanie počtu lokalít svetového dedičstva (SD) s okolitými krajinami k roku 2011

Krajina	Počet lokalít SD (kultúrne + prírodné)
Slovensko	5 + 2
Česko	12 + 0
Poľsko	12 + 1
Maďarsko	7 + 1
Rakúsko	9 + 0
Ukrajina	4 + 1

Zdroj: WHC

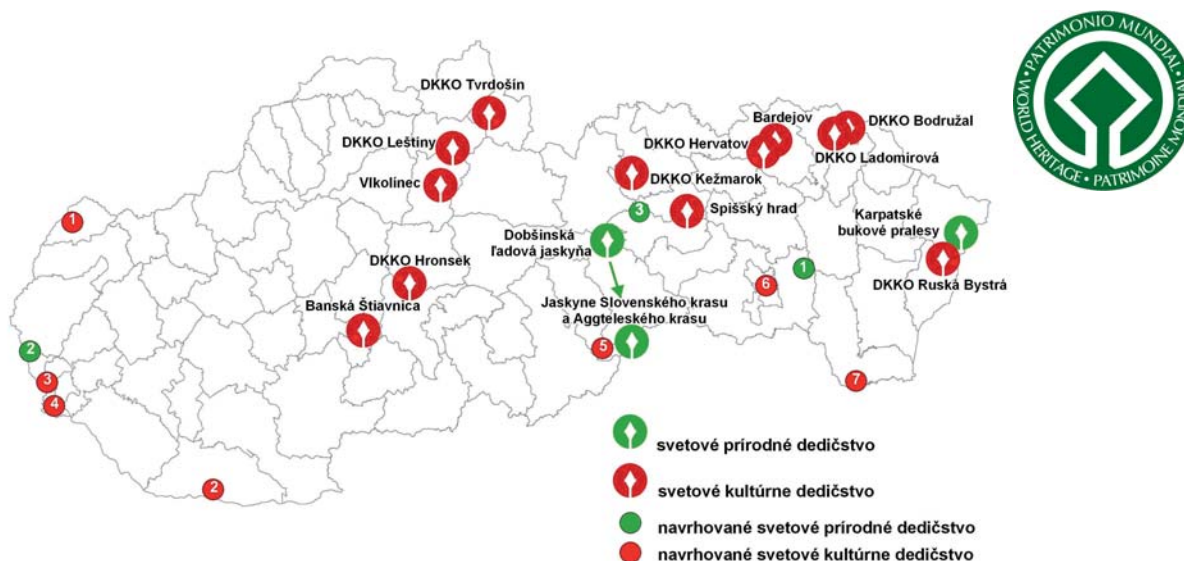
Ochrana v lokalite a v jej ochrannom pásme bola pri zápise do Zoznamu svetového dedičstva deklarovaná aj v intenciách hraníc CHKO Štiavnické vrchy a ochrana kultúrnych hodnôt bola zakomponovaná do hodnôt tejto chránenej krajinskej oblasti.

- **Bardejov** - mestská pamiatková rezervácia aj s ochranným pásomom, vrátane židovského suburbia (Cairns, 2000)
- **Drevené kostoly** slovenskej časti Karpatského oblúka (drevené kostoly - Hervartov, Tvrdošín, Leštiny, Kežmarok, Hronsek - vrátane zvonice, Bodružal, Ladomirová, Ruská Bystrá) a ich ochranné pásma (Quebec, 2008).

v rámci prírodného dedičstva

- **Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu** (Berlín, 1995), ku ktorým v roku 2000 pribudla **Dobšinská ľadová jaskyňa** vrátane Stratenskej jaskyne a jaskyne Psie diery ako jedného jaskynného systému vo vrchu Duča (Cairns, 2000),
- **Karpatské bukové pralesy** (10 pralesov; Christchurch, 2007) a **staré bukové lesy Nemecka** (5 pralesov; rozšírenie v roku 2011), spoločná lokalita s Ukrajinou a Nemeckom.

Mapa 18. Svetové kultúrne a prírodné dedičstvo v SR

DKKO – Drevené kostoly slovenskej časti Karpatského oblúka

Zdroj: SAŽP

• Lokality navrhované na zápis do Zoznamu svetového dedičstva

Medzi navrhované lokality príp. zaradené do výberu na nomináciu do svetového dedičstva k roku 2011 patria:

v rámci kultúrneho dedičstva

1. **Pamiatky Veľkej Moravy:** Slovanské hradisko v Mikulčiciach – Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch, spoločne s Českou republikou
2. **Pevnostný systém** na sútoku riek Dunaja a Váhu v **Komárne – Komárome**, spoločne s Maďarskom
3. **Pamätník Chatama Sófera** (Bratislava)
4. **Limes Romanus** – rímske antické pamiatky na strednom Dunaji (predpokladaný spoločný návrh s Rakúskom a Maďarskom; na Slovensku Iža a Rusovce)
5. **Gemerské a abovské kostoly so stredovekými nástennými maľbami** (predpokladaný spoločný návrh s Maďarskom)
6. Koncept **šošovkovitého historického jadra mesta Košice**
7. **Tokajská vinohradnícka oblasť**, súbor vinohradníckych pivníc (Černov, Veľká Trňa, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto, Černochovo, Bara, Viničky; pričlenenie k schválenej Tokajskej vinohradníckej oblasti v Maďarsku).

v rámci prírodného dedičstva

1. **Gejzír v Herľanoch**
2. **Prírodná a kultúrna krajina v Dunajskom regióne** (predpokladaný spoločný návrh s Českom, Rakúskom a Maďarskom)
3. **Doliny mezozoika Západných Karpát.**

Pamiatkový úrad SR v spolupráci s Medzinárodným centrom kultúry Krakov a krajinami V4 **organizoval** v dňoch 7. – 14. 7. 2011 Letnú školu Manažment svetového kultúrneho dedičstva UNESCO vo Vyšehradských krajinách a 7. – 9. 7. 2011 konferenciu krajín V4 – „Fórum dedičstva strednej Európy“ v Krakove. Ako každý rok, organizoval aj seminár Monitoring svetového kultúrneho dedičstva.

Európske dedičstvo

Toto označenie je určené na **zvýšenie medzinárodnej európskej dimenzie** kultúrneho dedičstva, pamiatok, prírodných lokalít alebo sídiel, vrátane hmotného a nehmotného dedičstva, súčasného aj tradičného, vrátane miest, ktoré vytvárali kľúčovú úlohu v budovaní jednotnej Európy a sú dôležité pri pochopení európskych dejín a kultúry v jej nadnárodnej dimenzii (**iniciatíva Etiketa európskeho dedičstva**). Jeho **cieľom** je podporiť obyvateľov Európy pri vytváraní spoločnej európskej identity a vnímania ich príslušnosti k spoločnému kultúrnemu priestoru. **SR do Zoznamu európskeho dedičstva** navrhla tieto lokality:

- Predrománska cirkevná architektúra na Slovensku: Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch a Kostol sv. Juraja v Kostolčanoch pod Tribečom (označenie znakom Európskeho dedičstva 5. 7. 2009 a 25. 7. 2009)
- Hrad Červený Kameň (Časť) (označenie znakom Európskeho dedičstva 28. 5. 2009)
- Mohyla na Bradle a rodný dom generála Milana Rastislava Štefánika (Brezová pod Bradlom, Košariská) (označenie znakom Európskeho dedičstva 21. 7. 2009)
- Kremnická mincovňa.

Geoparky

Geopark predstavuje územie obsahujúce jedno, alebo viac miest vedeckej dôležitosti nielen z geologického aspektu, ale aj z hľadiska jeho archeologickej, ekonomickej alebo kultúrnej osobitosti európskeho významu. Je v súlade so stratégiou trvalo udržateľného rozvoja a má silnú riadiacu štruktúru, ktorá je podporovaná európskym programom financovania, ktorý prispieva k jeho ďalšiemu rozvoju. Okrem potenciálu pre vedecký výskum, zameraný na environmentálnu oblasť (vrátane vzdelávania), je geopark významný pre miestny ekonomický rozvoj, pretože prispieva k zvýšeniu zamestnanosti a k novým ekonomickým aktivitám regiónu, pričom jeho funkčnosť je autonómna. Podpora budovania geoparkov v SR je v súčasnej dobe riadená Konceptiou geoparkov v SR, schválenou uznesením vlády SR č. 740 z 15. októbra 2008. **V roku 2011** boli na našom území manažované tri územia národných geoparkov:

- **Banskobystrický geopark,**
- **Banskoštiavnický geopark,**
- **Novohradský geopark** (keďže sa jedná o cezhraničný slovensko - maďarský geopark, jeho medzinárodný názov je Novohrad – Nógrád Geopark) **ako jediný svetový a európsky geopark v SR.**

Aktivity v územiach boli v roku 2011 sústredené najmä na budovanie manažérskych štruktúr, medzinárodnú spoluprácu, budovanie infraštruktúry, implementáciu vlastných stratégií a realizáciu projektov. Najvýraznejší pokrok v manažovaní územia zaznamenal Novohrad – Nógrád geopark, ktorý úspešne obhájil nominačnú dokumentáciu a v apríli 2010 sa na 4. celosvetovej konferencii geoparkov v Malajzii stal 37. členom Siete európskych geoparkov (EGN) a 66. členom Siete globálnych geoparkov (GGN), ktorá funguje pod patronátom UNESCO. Informácie ohľadne geoparkov v SR je možné získať na web stránke <http://www.geopark.sk/>.

